

VÝZNAMOVÁ REPREZENTACE ELIPSY

Marie Mikulová

ÚSTAV FORMÁLNÍ
A APLIKOVANÉ LINGVISTIKY

**STUDIES IN COMPUTATIONAL
AND THEORETICAL LINGUISTICS**

Marie Mikulová

VÝZNAMOVÁ REPREZENTACE ELIPSY

Published by Institute of Formal and Applied Linguistics
as the 7th publication in the series
Studies in Computational and Theoretical Linguistics.

Editor in chief: Jan Hajič

Editorial board: Nicoletta Calzolari, Miriam Fried, Eva Hajičová,
Aravind Joshi, Petr Karlík, Joakim Nivre, Jarmila Panevová,
Patrice Pognan, Pavel Straňák, and Hans Uszkoreit

Reviewer: Prof. PhDr. Petr Karlík, CSc.

This book has been printed with the support of the projects MSM0021620838 and LC536
of The Ministry of Education of the Czech Republic.

Copyright © Institute of Formal and Applied Linguistics, 2011

ISBN 978-80-904175-9-5

Poděkování

Tato kniha vznikla v souvislosti s mou disertační prací, na které jsem pracovala během doktorského studia v oboru i-3 Matematická lingvistika v Ústavu formální a aplikované lingvistiky na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Mé poděkování patří především prof. Jarmile Panevové, vedoucí mé disertační práce, za kritické čtení jednotlivých částí tohoto textu, za cenná upozornění a inspiraci pro řešení zde probíraných témat. Ráda bych poděkovala také dr. Magdě Ševčíkové za pečlivé pročtení rukopisu a důležité postřehy a dr. Eduardu Bejčkovi za technickou pomoc při grafické úpravě této knihy. Poděkování patří též mé rodině za všestrannou podporu, kterou mi poskytuje.

Tato publikace byla podporována prostředky z projektů GAUK 7643/2007, GA ČR P406/2010/0875, MŠMT ČR LC536 a LM2010013.

V Praze dne 28. listopadu 2011

Obsah

Úvod	1
I Elipsa a její vymezení	5
1 Elipsa a její vymezení v bohemistické tradici	9
1.1 Elipsa jako srovnání neúplné věty s odpovídající větou úplnou	9
1.2 Elipsa jako nevyjádření toho, co je dáno kontextem nebo situací	10
1.3 Elipsa jako nerealizování valenční pozice predikátu	12
1.4 Elipsa jako jev aktuálního členění	13
1.5 Popření fenoménu elipsy u Grochowského	14
1.6 Místo elipsy v lingvistickém popisu	15
2 Elipsa jako neúplnost gramatická	17
2.1 Gramatická reprezentace věty	18
2.2 Neúplnost morfologická	21
2.3 Neúplnost formálně-syntaktická	22
2.3.1 Neúplnost větněčlenská	22
2.3.2 Neúplnost strukturní	25
2.3.2.1 Slovesné a neslovesné klauze	28
2.3.2.2 Elipsa řídicího děje	31
2.3.2.3 Elipsa řídicího substantiva	33
2.4 Neúplnost sémanticko-syntaktická	34
2.4.1 Neúplnost významových jednotek	35
2.4.2 Neúplnost valenční	37
2.4.2.1 Všeobecný aktant	39
2.4.2.2 Blíže nespecifikovaný aktant	40
2.4.2.3 Elipsa při reciprocikalizaci	41

2.4.2.4	Elipsa v konstrukcích s kontrolou	41
2.4.2.5	Elipsa v konstrukcích s kvazikontrolou	42
2.4.2.6	Problematika vypouštění subjektu	42
2.4.2.7	Otázka elipsy neobligatorního volného doplnění	44
2.4.2.8	Otázka tzv. elipsy střední věty	45
2.4.3	Elipsa syntaktické negace	45
2.5	Vrstvení elips	46
2.6	Neúplnost z hlediska aktuálního členění	46
3	Elipsa textová, situační a systémová	49
3.1	Textové, situační a systémové elipsy slovní, větnečlenské a u významových jednotek	51
3.2	Textové, situační a systémové elipsy strukturní	51
3.3	Textové, situační a systémové elipsy valenční	52
4	Vlastnosti elipsy	55
4.1	Gramatičnost	55
4.2	Doplnitelnost a rekonstruovatelnost	55
4.3	Jednoznačnost, homonymie a vágnost	56
5	Hranice elipsy	59
5.1	Otázka sémantické elipsy	59
5.2	Elipsa a náhodné vynechání	60
5.3	Elipsa a větný ekvivalent	61
5.4	Elipsa a parcelace	62
5.5	Elipsa a apoziopese	63
5.6	Elipsa a několikanásobný větný člen	64
5.7	Elipsa a brachylogické vyjadřování	67
II	Speciální případy elipsy	69
6	Elipsa při vyjadřování srovnání	73
6.1	Sémanticko-syntaktická reprezentace vět s významem srovnání	73
6.1.1	Významová jednotka vyjadřující shodu/podobnost/rozdílnost	75
6.2	Elipsy ve větách s významem srovnání	76

6.2.1	Elipsa významové jednotky řídící závislou srovnávanou klauzi	77
6.2.2	Elipsy v závislé srovnávané klauzi	78
6.2.2.1	Textové elipsy v srovnávacích konstrukcích s paralelní strukturou	78
6.2.2.2	Elipsy v srovnávacích konstrukcích, které nemají paralelní strukturu	79
6.2.2.3	Homonymní srovnávací konstrukce	80
6.2.2.4	Otázka elipsy „srovnávacího doplnění“ v závislé klauzi	81
6.2.3	Zvláštní typy eliptických vět s významem srovnání	83
6.2.3.1	Srovnávací konstrukce typu „chaloupka jako dlaň“	83
6.2.3.2	Srovnávací konstrukce typu „více než deset kilo těžký pařez“	83
6.2.3.3	Srovnávací konstrukce typu „mzda se více než ztrojnásobila“	84
7	Elipsa při vyjadřování omezení	85
7.1	Sémanticko-syntaktická reprezentace vět s významem omezení	85
7.1.1	Totalizující výraz	87
7.2	Elipsy ve větách s významem omezení	89
7.2.1	Elipsa významové jednotky řídící závislou omezující konstrukci	89
7.2.2	Elipsa predikátu v závislé omezující klauzi	90
7.3	Konstrukce s významem výjimečného slučování	91
8	Elipsa při vyjadřování účinku	95
8.1	Sémanticko-syntaktická reprezentace vět se závislou klauzí účinkovou	96
8.2	Elipsa významové jednotky řídící závislou klauzí účinkovou	96
III	Typy elips (přehled)	99
IV	Reprezentace elipsy v závislostním korpusu	105
9	Pražské závislostní korpusy	109
9.1	Formát dat	112

10	Elipsa jako vztah mezi uzly dvou anotačních rovin	115
10.1	Uzel analytického stromu (a-uzel)	116
10.2	Uzel tektogramatického stromu (t-uzel)	116
10.3	Typy vztahů mezi t-uzly a a-uzly	117
10.4	Technické řešení	118
11	Odkazy do analytické roviny	119
11.1	Dva druhy odkazů do a-roviny	119
11.2	Určování a-lex-uzlu a a-aux-uzlů	121
11.3	Úplné propojení t-roviny s a-rovinou	127
11.4	Přehled vztahů mezi t-uzly a a-(lex/aux)-uzly	132
12	Doplnování uzlů na tektogramatické rovině	135
12.1	Dva druhy doplněných t1-uzlů	135
12.2	T1-copy-uzly	137
12.3	T1-subst-uzly	137
12.3.1	#AsMuch	137
12.3.2	#Benef	138
12.3.3	#Cor	139
12.3.4	#EmpNoun	140
12.3.5	#EmpVerb	140
12.3.6	#Equal	141
12.3.7	#Forn	142
12.3.8	#Gen	143
12.3.9	#Idph	143
12.3.10	#Neg	144
12.3.11	#Oblfm	144
12.3.12	#PersPron	145
12.3.13	#QCor	146
12.3.14	#Rcp	146
12.3.15	#Separ	147
12.3.16	#Some	147
12.3.17	#Total	148
12.3.18	#Unsp	149

12.4	Přehled t1-uzlů podle jejich t-lemat	150
12.5	Odkazy do analytické roviny u doplněných t1-uzlů	151
12.6	Přehled odkazování do a-roviny (u t0-uzlů a t1-uzlů)	154
12.6.1	Odkazování mezi t-uzly a a-uzly: pohled od a-uzlu	155
13	Přehled reprezentace jednotlivých typů elips	157
13.1	Strukturní elipsy (elipsa řídicí významové jednotky)	157
13.2	Valenční elipsy (elipsa závislé významové jednotky)	158
13.2.1	Reprezentace elipsy závislé významové jednotky při vrstvení elips	158
13.2.2	Elipsa závislé významové jednotky a princip společného rozvití u souřadného spojení	159
13.2.2.1	Textová elipsa neobligatorního doplnění v souřadném spojení	160
13.3	Elipsy části vícečlenné jednotky	161
13.3.1	Elipsa autosémantické části	162
13.3.2	Elipsa sysémantické části	164
13.4	Elipsy syntaktické negace	166
13.5	(Ne)zachycení slovních elips	167
13.6	Doplňující a pozměňující návrhy pravidel pro reprezentaci elips	167
13.6.1	Návrh anotace slovních elips	168
13.6.2	Návrh anotace syntaktické negace	171
13.6.3	Nesystémové důsledky uplatňování principu společného rozvití	172
13.6.4	Anotace jevů za hranicemi gramatické elipsy	173
13.6.5	Návrhy pro anotaci konstrukcí s významem srovnání a omezení	174
V	Reprezentace elipsy ve složkovém korpusu (srovnání se závislostním přístupem)	177
14	Složkový a závislostní přístup v syntaxi	181
15	Penn Treebank	183
16	Elipsa jako „díra“ po očekávané bezprostřední složce	187

17 Srovnání reprezentace děr/elips ve složkovém a závislostním

korpusu	189
17.1 Fragmenty	189
17.1.1 Reprezentace fragmentů v PDT	189
17.2 Paralelní konstrukce	193
17.2.1 Reprezentace paralelních konstrukcí v PDT	193
17.3 Nulové elementy	194
17.3.1 *T*	195
17.3.1.1 Nulový element *T* v PDT	195
17.3.2 (NP*)	196
17.3.2.1 Nulový element (NP*) v PDT	198
17.3.3 \emptyset	200
17.3.3.1 Nulový element \emptyset v PDT	201
17.3.4 *U*	201
17.3.4.1 Nulový element *U* v PDT	202
17.3.5 *?*	203
17.3.5.1 Nulový element *?* v PDT	205
17.3.6 *NOT*	206
17.3.7 *PPA*	206
17.3.7.1 Nulový element *PPA* v PDT	208
17.3.8 *RNR*	209
17.3.8.1 Nulový element *RNR* v PDT	209
17.3.9 *ICH*	210
17.3.9.1 Nulový element *ICH* v PDT	210
17.3.10 *EXP*	211
17.3.10.1 Nulový element *EXP* v PDT	213
17.3.11 Přehled reprezentace nulových elementů v PDT	213
Závěr	215
Summary	219
Literatura	221
Rejstřík	227

Úvod

Stěžejní pojem této práce – elipsa – je v našich gramatikách a syntaktických příručkách užíván jako termín pro několik různých jevů. Nejčastěji se tímto slovem označuje celá věta,¹ ze které bylo „něco“ vypuštěno. Stejného označení se užívá i pro jednotlivá „prázdná místa“, kterých bývá v jedné větě i několik. Slovem elipsa se pak nezřídka označuje i samotný proces elidování, vypouštění výrazů z konkrétní věty. Jako termínu je však dle našeho názoru třeba tímto slovem označovat jednotlivá prázdná místa (vynechávky, výpusťky). Tato prázdná místa se v této práci také snažíme definovat. Specifičnost našeho problému pak spočívá v tom, že se zabýváme tím, co není na první pohled patrné, neboť to nemá formální realizaci.

Cílem této práce je na rozboru vět, ve kterých se zpravidla uvažuje o elipse, přehodnotit dosavadní vymezení tohoto pojmu. Chceme dát odpověď na otázku, co je a co není elipsa, a stanovit kritéria určování eliptických vět. Ukážeme, že elipsu určitého výrazu je třeba chápat především jako neúplnost gramatickou, a na základě tohoto důsledně gramatického pohledu na jazyk předložíme výčet možných typů elipsy jako nosnou klasifikaci jednotlivých případů elipsy.

Teoretickým rámcem této práce je tradiční česká závislostní syntax reprezentovaná především Novočeskou skladbou Vladimíra Šmilauera (Šmilauer, 1969). Pracujeme s tradičním rozdělením syntaktických vztahů na formální a významové a používáme také obvyklou terminologii závislostních (nevalenčních) gramatik – větný člen, závislost, souřadnost, adjunkce, shoda, determinace apod. Na úrovni morfoloického popisu jazyka vycházíme zejména z funkčního tvarosloví popsaneho v Mluvnici češtiny II (1986). Vedle tradiční české syntaxe je naším teoretickým rámcem funkční generativní popis. Funkční generativní popis jazyka (viz zejména Sgall, 1967; Sgall a kol., 1986; Sgall – Hajičová – Panevová, 1986; Panevová, 1980) se rozvíjí od 60. let 20. století, navázal na tradici Pražské školy (například Mathesius, 1947; Dokulil – Daneš, 1958) a kombinuje ji s aktuálními poznatky světové počítačové lingvistiky. Jde o závislostní typ formalismu, který byl navržen pro účely teoretického popisu struktu-

¹ Termín věta v této práci užíváme jako zastřešující termín, pod který zahrnujeme větu v užším slova smyslu (strukturu obsahující jednu finitní slovesnou formu), (souřadné i podřadné) souvětí a jeho části (o kterých zde hovoříme jako o klauzích), dále pak termínem věta v širokém významu označujeme i struktury, které neobsahují finitní slovesnou formu (například: *Vodu!*; *Škola.*; *Bať!*). Termín výpověď („věta zakončená (pronesená nebo napsaná) v nějaké konkrétní komunikační situaci (...)“; Grepl – Karlík, 1998, 20n.) v této práci neužíváme. Zejména v kapitole 2 pak pracujeme s dvojicí termínů „povrchová podoba věty“ a „významová reprezentace věty“, kterou odlišujeme konkrétní podobu nějaké věty užitě v komunikační situaci a její lingvistickou (teoretickou) reprezentaci na významové (sémanticko-syntaktické) rovině. V obecných výkladech a tam, kde nepovažujeme za důležité mezi uvedenou dvojicí rozlišovat, užíváme termínu věta.

ry českých vět pomocí generativní procedury. Budeme pracovat s tektogramatickou (sémanticko-syntaktickou) rovinou, jak byla v tomto popisu postulována, a rovněž s valenční teorií zpracovanou v tomto popisu zejména u Panevové (1980).

Příklady analyzovaných konstrukcí přejímáme především z monografií a článků, ze kterých při svých úvahách vycházíme a se kterými polemizujeme, podstatná část příkladů je pak z Pražského závislostního korpusu verze 2.0 (Hajič et al., 2006).² Zdroj příkladu je vždy uveden v závorce za příkladem. Citováním dokladového materiálu se chceme vyhnout nařčení z toho, že si příklady vymýšlíme tak, aby podpořily právě naši teorii.

Analýzu jednotlivých typů elips zde podáváme z pohledu významové (sémanticko-syntaktické) analýzy vět. Nestudujeme podmínky a příčiny elidování (kdy a proč je možné něco elidovat), zaměřujeme se výhradně na identifikaci eliptických míst (zda je ve větě něco elidováno a co) a na jejich významovou reprezentaci při budování syntakticky anotovaných korpusů, konkrétně na jejich zachycení na tektogramatické rovině pražských závislostních korpusů. Volíme v této práci postup od formy k funkci, od konkrétní povrchové podoby nějaké věty k její významové reprezentaci. Vycházíme z naší konkrétní zkušenosti s tektogramatickou anotací českých vět v již zmíněném Pražském závislostním korpusu verze 2.0 a též v dalších pražských závislostních korpusech. Při vymezování a klasifikování elipsy se opíráme také o bohatý jazykový materiál, který jsme z těchto korpusů získali.

Práce má pět částí. V prvních třech částech zkoumáme fenomén elipsy teoreticky. V první části se zamýšlíme nad podstatou pojmu elipsa a hodnotíme různé způsoby jeho vymezení (kap. 1). Postupně po zodpovězení různých otázek s problematikou elipsy spojených dospíváme k vlastnímu vymezení tohoto jazykového jevu a k stanovení základních definičních typů elipsy (kap. 2). Vyjadřujeme se k nejčastější klasifikaci elipsy na elipsu systémovou a textovou (kap. 3) a z hlediska vymezené teoretické podstaty elipsy přehodnocujeme jednotlivé vlastnosti eliptickým konstrukcím připisované (4). V poslední kapitole první části srovnáváme elipsu s jevy příbuznými (s větnými ekvivalenty, s parcelací, s apoziopézí apod.) a zvažujeme lingvistické důvody pro odlišování těchto jevů od elipsy (kap. 5).

V druhé části práce se zabýváme třemi specifickými eliptickými konstrukcemi: větami se spojkami *než* a *jako*, ve kterých jsou různé (zejména adverbiální) významy vyjádřeny jako srovnání (kap. 6), konstrukcemi vyjadřujícími omezení, výjimku zejména pomocí předložek *kromě*, *mimo*, *vedle* (kap. 7) a konstrukcemi, ve kterých je význam účinku realizován závislou klauzí (kap. 8). V těchto konstrukcích předpokládáme v řídicí klauzi nutnou přítomnost jisté významové jednotky, na které doplnění vyjadřující srovnání, omezení, nebo účinek závisí, přičemž tato významová jednotka může být sama elidována, jde pak o zvláštní typ elipsy.

Stručný přehled jednotlivých typů elips je v části třetí.

² Též <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0>.

Poslední dvě části práce se týkají významové reprezentace elipsy v korpusech. Ve čtvrté části popisujeme, jakým způsobem jsou jednotlivé vymezené typy elips zachyceny na tektogramatické rovině v pražských závislostních korpusech. Při vymezení elipsy v teoretických částech práce vycházíme z bohatého materiálu, které pražské závislostní korpusy poskytují (jednotlivé typy elips jsou zde doloženy reálnými příklady z korpusů), opíráme se také o naši zkušenost s významovou (tektogramatickou) anotací těchto korpusů, chceme zde však řešit a popsat teoretickou podstatu elipsy obecně, bez ohledu na to, jak je v těchto korpusech zachycena. V některých dílčích jevech pak dospíváme k odlišnému pohledu na danou problematiku, než jak je v pražských závislostních korpusech předkládána; své připomínky a návrhy shrnujeme v poslední sekci čtvrté části (13.6).

V páté části přinášíme zcela jiný pohled na elipsu, který nabízí při strukturním rozboru složkový přístup. Popisujeme způsob reprezentace eliptických vět v americkém korpusu Penn Treebank (Marcus, M. et al., 1995)³ a srovnáváme tento přístup se závislostním přístupem uplatňovaným v české syntaxi a v pražských závislostních korpusech. Toto srovnání je pro nás důležité nejen pro zajímavost srovnání závislostního a složkového přístupu k problematice elipsy, ale též pro konkrétní praktické využití při (automatickém) převodu složkových stromů na závislostní. Jednotlivé typy rozdílů ilustrujeme v této části příklady složkových stromů z Penn Treebanku a závislostních stromů z Pražského česko-anglického závislostního korpusu. Oba korpusy vznikly nad stejnými zdrojovými daty. Můžeme tedy ukázat autentický složkový i závislostní strom pro tytéž vstupní (anglické) věty.

Výsledky publikované v této práci nejsou vždy jen naše vlastní, mnohé vznikly při kolektivní práci na pražských závislostních korpusech. Některé části této práce již byly publikovány (zejména pravidla anotace elips na tektogramatické rovině v anotačním manuálu – Mikulová a kol., 2005, 390n.), zde však poprvé podáváme problematiku významové reprezentace elipsy (v pražských závislostních korpusech) uceleně. Způsob reprezentace elips v pražských závislostních korpusech obhajujeme teoretickými výklady, argumenty a příklady (ať už jde o obecné vymezení elipsy jakožto neúplnosti gramatické, tak o podrobný popis specifických eliptických konstrukcí). Vlastní pravidla reprezentace (obsažená v manuálu) pak komentujeme vzhledem k nastíněnému teoretickému pozadí (a případně navrhuje dílčí změny, ke kterým jsme teoretickou a materiálovou analýzou dospěli). Podrobně vypisujeme také pravidla propojení tektogramatické roviny s nižší rovinou analytickou (které je jedním z prostředků reprezentace elipsy). Tato pravidla nebyla nikde doposud kompletně popsána a jsou z velké části naším vlastním návrhem.

Cílem této práce je vymežit teoretickou podstatu elipsy, podat její nosnou klasifikaci a popsat její významovou reprezentaci v pražských závislostních korpusech. Tato problematika se však dotýká celé řady dalších otázek, na které však nejsme s to dát v rámci této práce vyčerpávající odpověď. V řadě případů proto často jen nastiňujeme

³ Též <http://www.cis.upenn.edu/~treebank/>.

možný směr uvažování a odkazujeme na související práce, které se danou problematikou zabývají.

3

Elipsa textová, situační a systémová

Typy elips vymezené v předcházející kapitole můžeme dále třídit na základě jejich společných vlastností (vedoucích napříč vymezenými definičními typy). Různá kritéria uvádí například Hausenblas (1979). Hausenblas klasifikuje elipsu podle podmínujícího faktoru na elipsu textovou a situační, podle ustálenosti na elipsu ustálenou a příležitostnou, podle směru vztahu elipsy na elipsy kataforické a anaforické, podle rozsahu na elipsu jednoho členu a na elipsu více než jednoho členu.

Zde se stručně vyjádříme k jedné z nejčastějších klasifikací elips, a to k rozdělování elips na elipsy textové (a situační) a gramatické. Z našeho hlediska však konstatujeme, že všechny typy elips jsou gramatické (vymezené gramatickým popisem jazyka), budeme zde proto namísto termínu gramatická elipsa užívat termínu elipsa systémová. Elipsu textovou a situační označujeme také společným termínem elipsa aktuální.

Rozdělení elipsy na elipsy textové, situační a systémové vychází z podmínek, které umožnily vznik elidované pozice v povrchové podobě věty.¹ Ve smyslu přijatelnosti povrchového řetězu jako korektního nelze z věty pochopitelně vypouštět cokoli,² elipsu na jedné straně umožňuje textový a situační kontext konkrétní věty, na straně druhé jazykový systém.

Textová elipsa je vynechání takové části věty (morfému, slova, větného členu, významové jednotky), která se jednoznačně vyrozumívá z předcházejícího nebo následujícího kontextu. Neopakuje se proto, že byla již jednou vyjádřena a pro pochopení smyslu věty ji není třeba znovu opakovat. Situační elipsa je vynechání takové části věty (morfému, slova, větného členu, významové jednotky), která se jednoznačně vyrozumívá ze situace, a proto ji není třeba explicitně vyjadřovat. Systémová elipsa je vynechání části věty (morfému, slova, větného členu, významové jednotky), přičemž toto vynechání je umožněno gramatickými pravidly daného jazyka (která ne vždy jsou pro jednotlivé typy elips dostatečně popsána a poznána).

¹ V úvodu této práce jsme naznačili, že podmínky, za kterých k elipsám dochází, nejsou předmětem našeho zkoumání (studiem podmínek elidování (zejména v koordinačních skupinách) se zabývala například Ceplová (2000)). Podmínky, které vznik prázdného místa umožnily, jsou pro nás až druhotnou otázkou. Klasifikace elipsy na textovou, situační a systémovou má však zásadní vliv na anotaci elips v pražských závislostních korpusech, proto se zde tomuto rozdělení stručně věnujeme a ve výkladech vycházíme z toho, jak jsou tyto druhy elips rozlišeny v pracích funkčního generativního popisu a v anotačním manuálu (Mikulová a kol., 2005).

² V 2.6 jsme již konstatovali, že elidovat lze pouze tematickou část věty.

Příklady (98) až (100) hodnotíme jako příklady elipsy řídicího slovesa, v příkladu (98) pak můžeme tuto elipsu označit jako elipsu textovou, věta (99) je příkladem elipsy situační a příklad (100) je příkladem elipsy systémové.

(98) *Jedni čekají za vsí, druzí u lesa.* (Čechová a kol., 1996, 261)

(99) *Jednu černou!* (v kavárně) (Čechová a kol., 1996, 261)

(100) *Kam s tou hlínou?* (Čechová a kol., 1996, 289)³

Je však třeba konstatovat, že klasifikování nějaké elipsy jako textové, situační nebo systémové není vždy jednoduché. Jednoznačně identifikovatelná je zejména elipsa textová (elidovaný výraz je obsažen v předcházejícím nebo následujícím textu) a některé dobře popsané elipsy systémové (valenční elipsy, jako je elipsa v konstrukcích s kontrolou, kvazikontrolou, reciprocitou aj.). Hranice mezi situační a systémovou elipsou především u elips strukturních pak není dostatečně vymezená. Příklad (100), který jsme přiřadili k elipse systémové, bychom za jistých okolností, při znalosti situace, ve které byla věta pronesena, mohli hodnotit i jako případ elipsy situační.⁴

Jedním z nejzajímavějších a zároveň nejfrekventovanějších kontextů, ve kterém se objevuje textová elipsa, jsou konstrukce založené na spojení dvou vět (ať už paratactickém, nebo hypotactickém), které mají paralelní (symetrickou) syntaktickou strukturu.⁵ Takovými konstrukcemi jsou jednak koordinované konstrukce a jednak konstrukce s významem srovnání a omezení (k těm viz II). V těchto paralelních strukturách dochází v druhé připojené konstrukci k elipse zpravidla všech složek tematické části a zůstává vyjádřena jenom část rematická (srov. příklady (101) až (103)). Paralelní struktura je silným vodítkem pro určení elidovaných pozic v druhé konstrukci, a to i v těch případech, ve kterých z formálního hlediska u vyjádřených členů pro elipsu nic nesvědčí (srov. obměněný příklad (101), který jsme pod číslem (35) okomentovali již v 2.3.2.1). Paralelní struktura také navádí k určování elips neobligatorních volných doplnění, je však otázkou zda sama paralelní struktura dvou klauzí je dostatečně silným argumentem například pro určení elipsy volného doplnění *při čtení novin* v druhé koordinované klauzi v příkladu (101). Z hlediska syntaktického (formálního i sémantického) zde pro určení této elipsy není žádný signál. V sekci 2.4.2.7 elipsy neobligatorních volných doplnění z oblasti elips gramatických vylučujeme.

³ Čechová a kol. (1996, 262) případy systémového vypouštění z případů elips vylučují. Elipsu považují pouze za jev kontextový a situační. Příklad (100) tak hodnotí u Čechové a kol. (1996, 289) jako větný fragment (k tomu viz i 5.3).

⁴ Případy, které jednoznačně nelze hodnotit jako případy elipsy textové zařazujeme k elipsám systémovým, přestože nedokážeme vždy přesně popsat gramatická pravidla, která vznik takové elipsy umožňují (dostatečně zkoumány a popsány nejsou, jak jsme již zmínili, zejména podmínky pro vznik systémových elips strukturních). Zařadit netextové elipsy automaticky k elipsám systémovým nám však dovoluje fakt, že všechny typy elips jsme vymezili na základě přísných gramatických kritérií a že reálná povrchová podoba věty je korektní a smysluplná. Srov. k tomu i v 4.1.

⁵ Elipsám v paralelních konstrukcích se věnuje Ceplová (2000).

- (101) *Při čtení novin kouří otec doutníky, bratr cigarety.* (= Při čtení novin kouří otec doutníky, bratr kouří cigarety.)
 (102) *Soustruh ovládá jako mistr.* (= Soustruh ovládá tak, jak ho ovládá mistr.) (Grepel – Karlík, 1998, 277)
 (103) *To nikde na světě není než u nás doma.* (= To nikde na světě není než (je to) u nás doma.) (Šmilauer, 1969)

V následujících dílčích sekcích se stručně vyjadřujeme ke třídění elips na elipsy textové (a situační) a systémové u jednotlivých definičních typů elips, které jsme vymezili v předcházející kapitole.

3.1 Textové, situační a systémové elipsy slovní, větněčlenské a u významových jednotek

Elipsy částí základních jednotek jednotlivých rovin jazykového systému (na morfologické rovině jde o elipsu části slova (viz 2.2), na formálně-syntaktické rovině o elipsu části větného členu (viz 2.3.1) a na sémanticko-syntaktické rovině o elipsu části významové jednotky (viz 2.4.1)) jsou ve většině případů elipsy aktuální (textové nebo situační); srov. příklady (104) až (107). Příklad (104) je textová slovní elipsa; příklady (105) a (106) jsou textové elipsy části větného členu, příklad (107) je situační elipsa části významové jednotky. Příklad (108) lze považovat za příklad systémové elipsy části významové jednotky (není vyjádřena spona verbonominálního predikátu).

- (104) *tří- až čtyřprocentní roztok* (Mluvnice češtiny III, 1987, 413)
 (105) *(Slyšel jsi?) Slyšel.* (Čechová a kol., 1996, 261)
 (106) *Budeš hlasovat pro Karla, nebo proti?* (Čechová a kol., 1996, 261)
 (107) *Nic naplat, musíš do školy.* (Čechová a kol., 1996, 261)
 (108) *Mladost – radost.* (Čechová a kol., 1996, 262)⁶

3.2 Textové, situační a systémové elipsy strukturní

Elipsy strukturní (elipsa řídicího děje a elipsa řídicího substantiva; viz 2.3.2) jsou textové, situační i systémové. Příklady (109) až (113) ilustrují jednotlivé podtypy textové elipsy řídicího děje. V příkladu (109) jde o základní typ elipsy řídicího slovesa: ve větě je textově elidovaný predikát *navštívit*, který se neopakuje z předcházející věty. Příklady (110) až (113) ilustrují elipsy víceslovných predikátů, kdy se z předešlého kontextu neopakuje slovesný frazém (*běhat mráz po zádech*, příklad (110)), složený predikát (*mít zájem*, příklad (111)), verbonominální predikát (*být veselý*, příklad (112)), modální predikát (*nemoci přijít*, příklad (113)). Elipsu řídicího predikátu vidíme také v příkladu (114), jde však o případ elipsy netextové – systémové, kdy vypuštěné sloveso nelze jednoznačně doplnit na základě kontextu.

⁶ Příklad (108) nepovažuje Čechová a kol. (1996, 262) za elipsu. Jak jsme již uvedli výše, případy systémového vypouštění jsou v této příručce z případů elips vyloučeny.

- (109) *(Jirka navštívil Marii včera.) Honza Jiřinu dnes.*
(110) *(Jirkovi běhá mráz po zádech.) Honzovi také.*
(111) *(Jirka má zájem studovat.) Honza také.*
(112) *(Jirka a Honza jsou veselí.) Já také.*
(113) *(Jirka nemůže nepřijít) Ani Honza.*
(114) *Nač ten spěch?*⁷

Při textové elipse řídicího slovesa se oproti neelidované pozici nemění lexikální význam elidovaného slovesa, valenční vlastnosti obou predikátů zůstávají stejné. Při textové elipse může nastat změna v morfologických významech. Změnu v kategorii slovesného času můžeme interpretovat v závislosti na situačním kontextu (pokud Honza Jiřinu ještě nenavštívil) v příkladu (109), změnu čísla a osoby ilustruje příklad (112). Při textové elipse se také mohou měnit modální vlastnosti elidovaných predikátů, srovnej příklad (115), ve kterém je také změna v kategorii slovesného času u elidovaných sloves oproti slovesu vyjádřenému. V sekci 2.4.3 také ukazujeme, že při textových elipsách řídicího slovesa se může měnit i příznak syntaktické negace.

- (115) *(Jirka jel na kurz.) Honza nemůže a Pavlovi se nechce.*

Textovou elipsu řídicího substantiva ilustrují příklady (116) a (117), situační elipsa řídicího substantiva je v příkladu (118), který jsme již pod číslem (99) citovali jako příklad situační elipsy řídicího slovesa. Elipsu řídicího substantiva vidíme také v příkladu (119), jde o případ elipsy netextové – systémové, kdy vypuštěné substantivum nelze jednoznačně doplnit na základě kontextu.

- (116) *Z druhého poschodí se dostal do proního.* (Čechová a kol., 1996, 261)
(117) *nejlepší ze studentů*
(118) *Jednu černou!* (v kavárně) (Čechová a kol., 1996, 261)
(119) *Přišli jen mladší.*⁸

Příklad (117) také ilustruje, že i při textové elipse substantiva se mohou měnit (na rozdíl od lexikálních vlastností) morfologické charakteristiky elidované pozice oproti pozici neelidované. V příkladu (117) se mění číslo elidovaného substantiva *student*.

3.3 Textové, situační a systémové elipsy valenční

Nejšířeji jsou rozdíly mezi textovými, situačními a systémovými elipsami zkoumány u elips valenčních (viz 2.4.2). Za systémové elipsy valenčních členů považujeme vynechání obligatorního doplnění z důvodu zevšeobecnění (viz 2.4.2.1), a pokud se jedná o blíže nespecifikovaný aktant (viz 2.4.2.2), systémově elidovaný je také aktant v pozici kontrolovaného (viz 2.4.2.4) a kvazikontrolovaného doplnění (viz 2.4.2.5), systémové je též nerealizování valenčního členu při recipriprockalizaci (viz 2.4.2.3).

⁷ Tektogramatický strom reprezentující tuto větu viz na obr. 12.7.

⁸ Tektogramatický strom reprezentující tuto větu viz na obr. 12.6.

Příklady systémových valenčních elips jsou ve větách (120) a (121); ve větě (120) je systémová elipsa patientu z důvodu zevšeobecnění, věta (121) je příkladem systémové elipsy tzv. blíže nespecifikovaného aktora). Příklad (122) je příkladem situační elipsy valenčního patientu a příklad (123) je příkladem textové elipsy obligatorního aktantu v pozici subjektu.⁹

(120) *Sestra studuje.* (Čechová a kol., 1996, 262)

(121) *Hlásili to v rozhlase.* (Čechová a kol., 1996, 262)¹⁰

(122) *Máte ještě na balkon?* (u pokladny v divadle) (Čechová a kol., 1996, 261)

(123) *(Pavel přišel domů). Hned si lehl do postele a usnul.*

⁹ Systémové vypouštění v příkladech (120) a (121) u Čechové a kol. (1996, 262) jako elipsy nehodnotí.

¹⁰ Tektogramatický strom reprezentující tuto větu viz na obr. 12.17.

4

Vlastnosti elipsy

Potenciální eliptická věta, aby byla hodnocena jako elipsa, musí podle některých autorů splňovat určité vlastnosti. K těmto vlastnostem patří gramatičnost, rekonstruovatelnost, jednoznačná doplňitelnost. V následujících sekcích se k těmto vlastnostem elipse přisuzovaným vyjádříme z našeho pohledu na elipsu. Poslední dílčí kapitulu věnujeme otázce jednoznačnosti, víceznačnosti a vágnosti elidovaných konstrukcí, která v souvislosti s elipsou nebývá řešena, nicméně podle našeho mínění je tato otázka zejména v některých případech potenciálních elidovaných konstrukcí důležitá.

4.1 Gramatičnost

Jednou z vlastností, která se eliptickým konstrukcím přisuzuje, je gramatičnost (srov. Příruční mluvnice češtiny, 1997, 696). Přestože v eliptických konstrukcích chybí určité větné členy nebo určitá slova (nebo jen určité morfémy), není eliptická konstrukce negramatická. Jinými slovy: elipsa jako syntaktický jev i jako proces patří do gramatiky jazyka. Při koncipování našeho pohledu na elipsu jsme z gramatického systému jazyka vyšli a vymezili jsme elipsu jako prázdné místo, které je signalizováno právě gramatickými ukazateli (morfologickými, formálně-syntaktickými a sémanticko-syntaktickými).

Předpokládáme, že i podmínky pro elidování (co a kdy lze či nelze elidovat) jsou v gramatickém systému též pevně dány (takovou podmínkou je například možnost elidovat jen členy tematické části věty; k tomu viz 2.6) a v důsledku toho lze elidovaným konstrukcím připisovat vlastnost gramatičnosti. Negramatické potenciální eliptické konstrukce je vhodné od případů terminologicky chápané elipsy odlišovat (například brachylogické vyjadřování, náhodná vynechání – srov. dále v sekcích 5.2 a 5.7).

4.2 Doplňitelnost a rekonstruovatelnost

„Důležitým kritériem, jímž je elipsa charakterizována a vymezována, je možnost elidované prvky do věty doplnit,“ píše ve své práci Ceplová (2000, 6) a zastává podobné stanovisko jako řada dalších lingvistů (srov. Mluvnice češtiny III, 1987, 664; Grochowski, 1976). S doplňitelností úzce souvisí jiná vlastnost elipse připisovaná – rekonstruovatelnost neúplné, eliptické věty ve větu úplnou. Mnozí lingvisté totiž možnost zkonstruovat neeliptický text pokládají za kritérium pro elipsu (srov. k tomu v sekci 1.1). Zůstávají však přitom stále na rovině vlastní povrchové realizace věty. Úplná konstrukce mu-

sí být možná (nepříznaková) v tomtéž kontextu jako věta neúplná. Ukázali jsme, že tento pohled vedl k vylučování mnoha konstrukcí z případů konstrukcí eliptických a u Grochowského dokonce k popření fenoménu elipsy vůbec (viz 1.5).

Příznakovost úplné, doplněné konstrukce v daném kontextu není pro nás důvodem pro vyčlenění nějaké konstrukce ze skupiny vět eliptických. Navíc se domníváme, že užití eliptické věty nebo užití neeliptické věty není ani v jasných případech elipsy v daném kontextu stejně bez/příznakové. I Hlavsa upozornil, že kritérium doplnitelnosti a rekonstruovatelnosti je nespolehlivé, „because the border-line between acceptable and unacceptable non-elliptical alternatives is vague“ (Hlavsa, 1981, 120). Daneš a Hlavsa (1981) a mnozí další pak podmínku doplnitelnosti a rekonstruovatelnosti přesunuli z roviny vlastní povrchové realizace věty do roviny abstraktního větného schématu.

Tento názor zastáváme i v naší koncepci elipsy. Eliptická konstrukce je doplnitelná a rekonstruovatelná v abstraktním zápise na příslušné rovině jazykového systému. Jednotky přítomné v tomto zápise nemusí být v konkrétní větě za daných konkrétních podmínek vyjádřitelné.¹

4.3 Jednoznačnost, homonymie a vágnost

Důležitou otázkou při studiu elipsy je otázka jednoznačnosti či víceznačnosti elidovaných vět. Při hodnocení konkrétní věty z hlediska její eliptičnosti můžeme totiž nejednou dospět k několika řešením. Větu (124) můžeme hodnotit jako neeliptickou s predikátem *být*, nebo jako eliptickou s elipsou plnovýznamového slovesa k pomocnému slovesu *být*. Větu (125) hodnotíme jako eliptickou, avšak dvojím způsobem: na základě parafrází uvedených v (126) a v (127).² Podobně je dvojnásobná věta (128), zde se však různost významů odrazí v interpunkci.

(124) *Pavel bude zítra v práci.*

(125) *Zná lepšího odborníka než dr. Novák.*

(126) *Zná lepšího odborníka, než zná dr. Novák.*

(127) *Zná lepšího odborníka, než je dr. Novák.*

(128) *Petr říkal Pavlovi, aby šel ven(,) a Martin, aby zůstal doma.* (= Petr říkal Pavlovi, aby šel ven, a Martin říkal Pavlovi, aby zůstal doma. Nebo: Petr říkal Pavlovi, aby šel ven a aby Martin zůstal doma.) (Ceplová, 2000, 47)

Věty mohou být vzhledem ke své ne/eliptičnosti homonymní. Všechna řešení mají svou oporu v gramatickém systému jazyka, k povrchové podobě věty lze přiřadit více

¹ Za určitých (syntaktických, ale i jiných, například lexikálních) podmínek může nějaká pozice, která je obsažená v abstraktní větné reprezentaci (například valenční člen predikátu), být v povrchové podobě věty pravidelně nevyjadřovaná (subjekt určitého slovesa; k tomu viz i 2.4.2.6) nebo nevyjádřitelná (subjekt infinitivu při tzv. kontrole; viz i 2.4.2.4).

² Ke konstrukcím s významem srovnání viz dále v kap. 6, k homonymii v těchto konstrukcích pak v sekci 6.2.2.3.

různých významových reprezentací. K jednoznačné interpretaci významu může napomoci dostupný kontext, v některých případech však homonymii ani s dostupným kontextem v textu nerozřešíme.

Tyto případy homonymie je však třeba odlišovat od případů vágnosti, ve kterých pro interpretaci více významů nemáme oporu v jazyce samotném, ale ve kterých při interpretaci vycházíme ze vztahů obsahových, ze své znalosti o světě. Příkladem takové vágnosti je věta (129). V této větě konstatujeme v druhé klauzi souřadného souvětí jednoznačně elipsu řídicího slovesa, avšak o tom, zda i Pavlovy kalhoty byly červené, se můžeme jen domýšlet. V samotné povrchové podbě věty pro elipsu přívlastku *červený* nic nesevídčí (viz i 2.4.2.7).

(129) *Petr si koupil červenou košili a Pavel kalhoty.* (Ceplová, 2000, 47)

Závěr

V této práci jsme se pokusili dát odpověď na otázku, co je a co není elipsa, a stanovili jsme kritéria určování eliptických vět. Ukázali jsme, že elipsu určitého výrazu je třeba chápat především jako neúplnost gramatickou, a na základě tohoto důsledně gramatického pohledu na jazyk jsme předložili výčet možných typů elipsy. Nestudovali jsme podmínky a příčiny elidování, zaměřili jsme se výhradně na identifikaci eliptických míst (zda je ve větě něco elidováno a co). Při studiu elipsy nás tedy zajímal především výsledek procesu elidování, nikoli proces samotný.

Analýzu jednotlivých typů elips jsme podali z pohledu významové (sémanticko-syntaktické) analýzy vět. Zvolili jsme postup od formy k funkci. Opřeli jsme se o naši konkrétní zkušenost s tektogramatickou anotací českých vět v Pražském závislostním korpusu verze 2.0 a též v dalších pražských závislostních korpusech. Pro jednotlivé typy elips jsme popsali jejich významovou reprezentaci při budování syntakticky anotovaných korpusů, konkrétně jejich zachycení právě na tektogramatické rovině pražských závislostních korpusů.

V prvních třech částech práce jsme zkoumali fenomén elipsy teoreticky. V části I jsme se zamýšleli nad podstatou pojmu elipsa a zhodnotili jsme různé způsoby jeho vymezení (kap. 1). Ukázali jsme, že hlavním nedostatkem hodnocených koncepcí je nedostatečné vymezení kritérií, podle nichž lze nějakou větu určit jako větu eliptickou. Zdůraznili jsme, že jednou z nejdůležitějších otázek, kterou je třeba si při vymezování elipsy položit, je otázka, na základě čeho je možné uvažovat o tom, že ve větě je „něco“ elidováno. Viděli jsme, že značnou nejasnost při hodnocení vět z hlediska jejich eliptičnosti způsobuje především to, že se neúplnost věty hodnotí z různých hledisek (z hlediska gramatického, obsahového, komunikačního apod.).

V této práci vymezujeme elipsu důsledně z hlediska gramatického (kap. 2). Tvrdíme, že elipsu je třeba chápat jako neúplnost gramatickou při zachování sdělné hodnoty věty. Analýzou různých koncepcí elipsy jsme dospěli k poznání, že jednoznačné a spolehlivé definování elipsy jako neúplnosti gramatické lze provést na základě vztahu mezi vlastní větou (její povrchovou realizací) a její teoretickou gramatickou reprezentací na jednotlivých rovinách jazykového systému. Elipsa znamená nerealizování takové pozice, která je z hlediska jazykového systému nezbytná. Podstatné pro koncipování gramatického jazykového systému je, aby vycházel opravdu z gramatiky a nebyly do něho zahrnovány zejména jevy obsahové nebo stylistické.

Ukázali jsme, že elipsu lze spatřovat na různých rovinách gramatického systému jazyka a jednotlivé typy elips jsme roztřídili podle rovin jazykového systému na elipsy

morfologické, formálně-syntaktické a sémanticko-syntaktické. Morfologická charakteristika vymezuje elipsu části slova, formálně-syntaktické vlastnosti vymezují elipsu části větného členu a strukturní elipsy slov řídicích, sémanticko-syntaktické vlastnosti poukazují k nutnému doplnění (valenčními) členy závislými a též definují neúplné významové jednotky. Zásadní význam pro odlišení gramaticky neúplných vět od vět neúplných z jiného hlediska spatřujeme v aktuálním členění. Elidovat lze jen členy známé, kontextově zapojené, jen elidováním těchto členů se neztrácí informační hodnota vět.

Vyjádřili jsme se také k nejčastější klasifikaci elipsy na elipsu systémovou, textovou a situační (kap. 3). Poznamenali jsme, že klasifikování nějaké elipsy jako textové, situační nebo systémové není vždy jednoduché. Jednoznačně identifikovatelná je zejména elipsa textová (elidovaný výraz je obsažen v předcházejícím nebo následujícím textu) a některé dobře popsané elipsy systémové (valenční elipsy, jako je elipsa v konstrukcích s kontrolou, kvazikontrolou, reciprocitou aj.). Hranice mezi situační a systémovou elipsou především u elips strukturních pak není dostatečně prozkoumána. Z hlediska vymezené teoretické podstaty elipsy jsme také přehodnotili jednotlivé vlastnosti eliptickým konstrukcím připisované (kap. 4).

V poslední kapitole první části (kap. 5) jsme srovnali elipsu s jevy příbuznými a zvážili jsme lingvistické důvody pro odlišování těchto jevů od elipsy. Konstatovali jsme, že náhodná vynechání (pokud při nich nedojde k deformaci větné struktury) nelze od eliptických vět spolehlivě odlišit. Od elipsy také není možné oddělovat všechny konstrukce přiřazované k tzv. větným ekvivalentům. Statut větného ekvivalentu lze podle našeho názoru přiřknout pouze nominativním, vokativním a citoslovným frázím, protože substantivum v nominativu a vokativu a též citoslovce jsou s to tvořit samostatnou větu (výpověď). Konstrukce označované jako parcelace a apoziopese jsou konstrukce, které se s naším vymezením elipsy neshodují, a proto je z případů elipsy vyčleňujeme. Naznačili jsme také, že rozdíl mezi tzv. koordinací rozšiřující a koordinací sjednocující nesouvisí s hodnocením konstrukcí z hlediska jejich gramatické úplnosti, a tedy ani s elipsou. Od elipsy jsme odlišili i primárně heslovité struktury adres, tabulek, formulářů (tzv. brachylogii).

V části II jsme se podrobně zabývali třemi specifickými eliptickými konstrukcemi: větami se spojkami *než* a *jako*, které vyjadřují různé významy jako srovnání (kap. 6), konstrukcemi vyjadřujícími omezení, výjimku zejména pomocí předložek *kromě*, *mimo* (kap. 7) a konstrukcemi, ve kterých je význam účinku realizován závislou klauzí (kap. 8). V našich mluvnících a syntaktických příručkách nejsou tyto konstrukce v kapitolách o elipse zpravidla vůbec zmiňovány, ukázali jsme však, že z hlediska elidování jsou tyto konstrukce značně specifické a jejich popis je velmi obtížný. U závislých doplnění (s významem srovnání, omezení, účinku) dochází k elipse zpravidla všech složek tématu a zůstává vyjádřena jenom část rematická. Sémanticko-syntaktická reprezentace těchto konstrukcí vykazuje podobné vlastnosti; ve všech třech konstrukcích předpokládáme v řídicí klauzi nutnou přítomnost jisté významové jednotky, na které doplnění vyjadřující srovnání, omezení, nebo účinek závisí. Tato

významová jednotka může být elidována, jde pak o zvláštní typ elipsy: v konstrukcích s významem srovnání může být elidována významová jednotka vyjadřující shodu/podobnost/rozdílnost, v konstrukcích s významem omezení jde o elipsu totalizujícího výrazu, jehož platnost je omezována, a v konstrukcích s významem účinku uvažujeme o elipse významové jednotky vyjadřující velkou/malou míru nějaké okolnosti řídicího děje, která vede k realizaci účinku vyjádřeného závislou klauzí.

V části III jsme pro přehlednost podali stručný soupis jednotlivých typů elips. Pro každý typ elipsy je uveden výstižný příklad.

Poslední dvě části práce se týkaly významové reprezentace elipsy v korpusech. V části IV jsme popsali, jakým způsobem jsou jednotlivé vymezené typy elips anotovány v pražských závislostních korpusech. Elipsa je v pražských závislostních korpusech řešena až na nejvyšší tektogramatické rovině a je třeba ji vždy vidět ve vztahu k nižší rovině analytické (kap. 10). Ukázali jsme, že jednotlivé typy elips jsou reprezentovány jednak vzájemným propojením uzlů těchto dvou anotačních rovin (kap. 11) a jednak nově doplněnými uzly na nejvyšší tektogramatické rovině (kap. 12). Souhrnný přehled reprezentace jednotlivých typů elips jsme podali v kap. 13.

V poslední sekci čtvrté části (viz 13.6) jsme shrnuli své připomínky a návrhy k dosavadnímu způsobu anotace elips na tektogramatické rovině pražských závislostních korpusů, v některých dílčích jevech jsme totiž dospěli k odlišnému pohledu na danou problematiku, než jak je zde předkládána. Většina typů elips, které jsme vymezili v části I a jejichž přehled jsme podali v části III, je v pražských závislostních korpusech zachycována, neřeší se pouze případy slovních (morfologických) elips, proto jsme navrhli způsob jejich anotace. Uvedli jsme také několik návrhů doplňujících a pozměňujících pravidel, kterými se odstraní některé nedostatky a nedokonalosti narušující pravidelnost v systému reprezentace elips v pražských závislostních korpusech (návrhy se týkají anotace elips syntaktické negace a principu společného rozvíťí). Konstatovali jsme také, že ne všechny případy, které jsou v pražských závislostních korpusech zachycovány jako elipsa, jsou podle našeho názoru případy gramatických elips (elipsy volných doplnění u koordinačních spojení, rozlišování koordinace sjednocující a rozšiřující). Navrhli jsme proto některé anotační úpravy, v jejichž důsledku by bylo odlišeno zachycování jevů gramatických od jevů, které jsou již za hranicemi gramatického popisu jazyka. V této práci jsme se také podrobně věnovali elipsám v konstrukcích s významem srovnání, omezení a účinku (část II), i z tohoto bádání vzešlo několik pozměňujících anotačních návrhů.

V poslední části (V) jsme přinesli zcela jiný pohled na elipsu, který nabízí při strukturním rozboru složkový přístup. Popsali jsme způsob reprezentace eliptických vět v americkém korpusu Penn Treebank a srovnali jsme tento přístup se závislostním přístupem uplatňovaným v české syntaxi a v pražských závislostních korpusech. Ukázali jsme, že ve složkové analýze jde o zcela jiný přístup k problematice elipsy než v přístupu závislostním. Ve srovnání se závislostním přístupem je ve větě vymezeno daleko více prázdných míst (které jsou při rozboru zachyceny nějakou zástupnou jednotkou) a jen malá část těchto prázdných míst se kryje s jednotlivými typy elips,

keré jsme definovali v rámci závislostního přístupu. Většině vymezených prázdných míst ve složkové analýze věty neodpovídá při závislostním přístupu žádný protějšek. Jednotlivé typy rozdílů jsme ilustrovali příklady složkových stromů z Penn Treebanku a závislostních stromů z Pražského česko-anglického závislostního korpusu. Oba korpusy vznikly nad stejnými zdrojovými daty. Mohli jsme tedy ukázat autentický složkový i závislostní strom pro tytéž vstupní (anglické) věty. Porovnání obou přístupů je důležité nejen pro zajímavost srovnání závislostního a složkového přístupu k problematice elipsy, ale též pro konkrétní praktické využití při (automatickém) převodu složkových stromů na závislostní.

V této práci jsme vymezili teoretickou podstatu elipsy, podali jsme podrobnou klasifikaci typů elips a popsali jsme významovou reprezentaci elipsy v pražských závislostních korpusech (kterou jsme porovnali se složkovou reprezentací v korpusu Penn Treebank). Tato problematika však otevřela celou řadu otázek dalších, které jsme však nebyli schopni vždy uspokojivě vysvětlit. Jsme si vědomi toho, že na mnoho otázek jsme v této práci nedali jednoznačnou odpověď a že i po napsání této práce zůstává v problematice elipsy mnoho nejasností.

Summary

This book answers the question what is and what is not ellipsis and specifies criteria for identification of elliptical sentences. It reports on an analysis of types of ellipsis from the point of view of semantic (semantico-syntactic) representation of sentences. It does not deal with conditions and causes of the constitution of elliptical positions in sentences (when and why is it possible to omit something in a sentence) but it focuses exclusively on the identification of elliptical positions (if there is something omitted and what) and on their semantic representation, specifically on their representation on the tectogrammatical level of the Prague Dependency Treebanks. In this book, the dependency-based approach (used in the Prague Dependency Treebanks) is also compared with the constituency-based approach (used in the Penn Treebank). It is possible to utilize this comparison in the (automatic) conversion from constituency trees to dependency trees.

Literatura

- ADAMEC, P. (1981): Elipsa zájmenných elementů v současné ruštině. *Ruský jazyk*, 32, 9-18.
- BIES, A. et al. (1995): *Bracketing Guidelines for Treebank II Style Penn Treebank Project*. Technical report. Department of Computer and Information Science na University of Pennsylvania.
- BLOOMFIELD, L. (1933): *Language*. New York, Holt, Rinehart and Winston.
- CEPLOVÁ, M. (2000): *Některé aspekty elipsy v češtině a podmínky jejího uplatnění*. Diplomová práce. Praha, FF UK.
- CINKOVÁ, S. et al. (2006): *Annotation of English on the tectogrammatical level. Reference book*. Technical report. TR-2006-35. Praha, ÚFAL MFF UK.
- CINKOVÁ, S. – KOLÁŘOVÁ, V. (2005): Nouns as Components of Support Verb Constructions in the Prague Dependency Treebank. In Šimková, M. (ed.): *Insight into Slovak and Czech Corpus Linguistics*. Bratislava, Veda, 113–139.
- ČECHOVÁ, M. a kol. (1996): *Čeština – řeč a jazyk*. Praha, Institut sociálních vztahů.
- DANEŠ, F. (1964): A Three-level Approach to Syntax. In: *Travaux Linguistiques de Prague 1*. Praha, ČSAV, 223-240.
- DANEŠ, F. (1979): O identifikaci známé (kontextově zapojené) informace v textu. *Slovo a slovesnost*, 40, 257-270.
- DANEŠ, F. (1985): *Věta a text*. Praha, Academia.
- DANEŠ, F. – HLAVSA, Z. a kol. (1981): *Větné vzorce v češtině*. Praha, Academia.
- DANEŠ, F. a kol. (1973): *Práce o sémantické struktuře věty*. Praha, ÚJČ ČSAV.
- DANEŠ, F. a kol. (1975): Teoretické základy synchronní mluvnice spisovné češtiny. *Slovo a slovesnost*, 36, 18-46.
- DOKULIL, M. – DANEŠ, F. (1958): K tzv. významové a mluvnické stavbě věty. In: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha, ČSAV, Praha.
- Encyklopedický slovník češtiny* (2002). Praha, Lidové noviny.

- FILLMORE, Ch. J. (1968): The case for case. In Bach, E. – Harms, R. (eds.): *Universals in linguistic theory*. New York, 1-90.
- FILLMORE, Ch. J. (1977): The case for case reopened. In Cole, P. – Sadock, J. M. (eds.): *Syntax and Semantics 8*. New York-San Francisco-London, 59-81.
- GREPL, M. – KARLÍK, P. (1989): *Skladba spisovné češtiny*. Praha, SPN.
- GREPL, M. – KARLÍK, P. (1998): *Skladba češtiny*. Olomouc, Votobia.
- GROCHOWSKI, M. (1976a): Elipsa, kondensacja a interpretacja semantyczna. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*, A 24, 67-71.
- GROCHOWSKI, M. (1976b): O pojeciu elipsy. *Pamiętnik literacki*, 47, 121-136.
- GROCHOWSKI, M. (1978): Czy zjawisko elipsy istnieje? In Mayenowa, M. R. (ed.): *Tekst. Język. Poetyka*. Wrocław, 73-85.
- GROCHOWSKI, M. (1984): Problem elipsy z punktu widzenia regul generowania zdan. *Makedonski jazik*, 35, 261-269.
- HAJIČ, J. – PANEVOVÁ, J. – BURÁŇOVÁ, E. – UREŠOVÁ, Z. – BÉMOVÁ, A. (1999): *Anotace Pražského závislostního korpusu na analytické rovině: pokyny pro anotátory*. Technická zpráva. Praha, ÚFAL MFF UK.
- HAJIČ, J. et al. (2004): The Prague Arabic Dependency Treebank 1.0. CD-ROM. Cat. No. LDC2004T23, Philadelphia, Linguistics Data Consortium.
- HAJIČ, J. et al. (2006): *The Prague Dependency Treebank 2.0*. CD-ROM. Cat. No. LDC2006T01, Philadelphia, Linguistics Data Consortium.
- HAJIČOVÁ, E. – PANEVOVÁ, J. – SGALL, P. (2002): *Úvod do teoretické a počítačové lingvistiky*. Praha, Karolinum.
- HAJIČOVÁ, E. – PANEVOVÁ, J. – SGALL, P. a kol. (2001): *Manuál pro tektogramatické značkování*. Technická zpráva. Praha, ÚFAL MFF UK.
- HANA, J. – ZEMAN, D. (2005): *Manual for Morphological Annotation. Revision for the Prague Dependency Treebank 2.0*. Technical Report. TR-2005-27. Praha, ÚFAL MFF UK.
- HARRIS, Z. S. (1951): *Methods in structural linguistics*. Chicago.
- HAUSENBLAS, K. (1958): Syntaktická závislost, způsoby a prostředky jejího vyjadřování. *Bulletin VŠR JL II*, 23-51.
- HAUSENBLAS, K. (1972): Explicitnost a implicitnost jazykového vyjadřování. *Slovo a slovesnost*, 33, 98-105.

- HAUSENBLAS, K. (1979): Gramatická syntax v textu. In: *Referati od X zasedanie na megunarodnata komisija za izučuvanje na gramatičkata struktura na slovenskite literaturni jazici*. Skopje, Makedonskaja akademija na naukite i umetnostite, 175-182.
- HLADKÁ, B. et al. (2008): *Český akademický korpus 2.0*. CD-ROM. Cat. No. LDC2008T22, Philadelphia, Linguistics Data Consortium.
- HLAVSA, Z. (1981): On Syntactical Ellipsis. In Daneš, F. – Viehweger, D. (eds.): *Satz-semantische Komponenten und Relationem im Text*. Praha, ÚJČ ČSAV, 119-128.
- HRBÁČEK, J. (1956): O několikanásobných větných členech, zvláště o několikanásobném přísudku. In: *Bulletin Vysoké školy ruského jazyka a literatury I*. Praha, SPN, 49-59.
- HRBÁČEK, J. (1960): K otázce několikanásobnosti přísudku. *Naše řeč*, 43, 4-18.
- HRBÁČEK, J. (1994): *Nárys textové syntaxe spisovné češtiny*. Praha, Trizonia.
- HRBÁČEK, J. a kol. (1978): *Mluvnické rozbory a cvičení v češtině*. Praha, SPN.
- CHOMSKY, N. (1957): *Syntactic structures*. Haag; č. překlad: *Syntaktické struktury*. Praha, 1996.
- KARLÍK, P. (2003): K syntaxi českého infinitivu. In Rusínová, E. (ed.): *Přednášky a besedy z XXXVI. běhu LŠSS*. Brno, FF MU, 56-65.
- KARLÍK, P. – HLADKÁ, Z. (2004): Kam s ním? (Problém stupňování adjektiv). In: *Život s morfémy. Sborník studií na počest Zdenky Rusínové*. Brno, MU, 73-93.
- KETTNEROVÁ, V. – LOPATKOVÁ, M. (2009): Changes in Valency Structure of Verbs: Grammar vs. Lexicon. In Levická, J. – Garabík, R. (eds): *NLP, Corpus Linguistics, Corpus Based Grammar Research*. Brno, Tribun EU s.r.o., 198-210.
- KOLÁŘOVÁ, V. (2004): Valence deverbálních substantiv: Některé specifické posuny v povrchových realizacích participantů. In Karlík, P. (ed.): *Korpus jako zdroj dat o češtině*. Brno, MU, 113-125.
- KOLÁŘOVÁ, V. (2005): *Valence deverbativních substantiv v češtině*. Disertační práce. Praha, ÚFAL, MFF UK.
- KOLÁŘOVÁ, V. (2006): Valency of deverbal nouns in Czech. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, 86, 5-19.
- KOPEČNÝ, F. (1958): *Základy české skladby*. Praha, SPN.
- KOŘENSKÝ, J. (1972): *Komplexní popis výrazové struktury pádu substantiva v češtině*. Praha, Academia.
- KUČOVÁ, L. – KOLÁŘOVÁ, V. a kol. (2003): *Anotování koreference v Pražském závislostním korpusu*. Technická zpráva. TR-2003-19. Praha, ÚFAL MFF UK.

- MARCUS, M. et al. (1994): The Penn Treebank: Annotating Predicate Argument Structure. In *Proceedings of the Human Language Technology Workshop*. San Francisco, Morgan Kaufmann Publishers Inc.
- MARCUS, M. et al. (1995): *Treebank 2*. CD-ROM. Cat. No. LDC95T7, Philadelphia, Linguistics Data Consortium.
- MATHESIUS, V. (1947): *Čeština a obecný jazykozpyt*. Praha, Melantrich.
- MATHESIUS, V. (1947a): O soustavném rozboru jazykovém. In Mathesius, V.: *Čeština a obecný jazykozpyt*. Praha, Melantrich, 157-174.
- MIKULOVÁ, M. a kol. (2005): *Anotace na tektogramatické rovině Pražského závislostního korpusu. Anotátorská příručka*. Technická zpráva. TR-2005-28. Praha, ÚFAL MFF UK.
- MIKULOVÁ, M. a kol. (2006): *Anotace na tektogramatické rovině Pražského závislostního korpusu. Referenční příručka*. Technická zpráva. TR-2006-31. Praha, ÚFAL MFF UK.
- Mluvnice češtiny II* (1986). Praha, Academia.
- Mluvnice češtiny III* (1987). Praha, Academia.
- PAJAS, P. – ŠTĚPÁNEK, J. (2006): XML-Based Representation of Multi-Layered Annotation in the PDT 2.0. In Hinrichs, E. R. – Ide, N. – Palmer, M. – Pustejovsky, J. (eds.): *Proceedings of the LREC Workshop on Merging and Layering Linguistic Information (LREC 2006)*. Genova, ELRA, 40-47.
- PANEVOVÁ, J. (1980): *Formy a funkce ve stavbě české věty*. Praha, Academia.
- PANEVOVÁ, J. (1973): Věty s všeobecným konatelem. In: *Studia Slavica Pragensia*. Praha, UK, 133-144.
- PANEVOVÁ, J. (1974): On Verbal Frames in Functional Generative Description. Part I. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 22, 3-40.
- PANEVOVÁ, J. (1975): On Verbal Frames in Functional Generative Description. Part II. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 23, 17-52.
- PANEVOVÁ, J. (1977): Verbal Frames Revisited. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 28, 55-72.
- PANEVOVÁ, J. (1978): K významové stavbě větného centra. *Slovo a slovesnost*, 39, 33-39.
- PANEVOVÁ, J. (1979): Všeobecný konatel a jeho vztah k mluvčímu. In: *Otázky slovan-ské syntaxe IV/1*. Brno, UJEP, 101-106.
- PANEVOVÁ, J. (1998): Ještě k teorii valence. *Slovo a slovesnost*, 59, 1-14.

- PANEVOVÁ, J. (1996): More Remarks on Control. In Hajičová, E. – Leška, O. – Sgall, P. – Skoumalová, Z. (eds.): *Prague Linguistic Circle Papers. 2*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- PANEVOVÁ, J. (2005): Povaha stupňování adjektiv (K nestupňovacímu užití stupňovaných forem). In: *Sborník z konference Jazyk – kultura – společnost*, Bratislava, JÚ LŠ SAV.
- PANEVOVÁ, J. (2007): Gradation of adjectives and valency. In Štícha, Fr. – Šimandl, J. (eds.): *Gramatika a korpus / Grammar and Corpora 2005*. Praha, Ústav pro jazyk český AV ČR, 197-204.
- PANEVOVÁ, J. – MIKULOVÁ, M. (2007): On reciprocity. *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, 87, 27-40.
- PANEVOVÁ, J. – ŠEVČÍKOVÁ, M. (2010): Annotation of morphological meanings of verbs revisited. In Calzori, N. et al. (eds.): *Proceedings of the Seventh conference on International Language Resources and Evaluation (LREC)*. Valletta, Malta, ELRA., 1491-1498.
- Příruční mluvnice češtiny* (1995). Praha, Lidové noviny.
- RAZÍMOVÁ, M. – ŽABOKRTSKÝ, Z. (2006): Annotation of Grammatemes in the Prague Dependency Treebank 2.0. In Atwell, E. – Ide, N. (eds.): *Proceedings of the LREC Workshop on Annotation Science*. Genova, Italy, ELRA, 12-19.
- ŘEZNÍČKOVÁ, V. (2003): Czech Deverbal Nouns: Issues of Their Valency in Linear and Dependency Corpora. In Simonov, K.- Osenova, P. (eds.): *Proceedings of the The Workshop on Shallow Processing of Large Corpora (SProLaC 2003) held in conjunction with the Corpus Linguistics 2003 conference*. UCREL technical paper. No.17, Lancaster University, 88-97.
- SEDLÁČEK, J. (1988): K otázce slovanské elipsy. *Slavia*, 57, 378-388.
- SGALL, P. (1967): *Generativní popis jazyka a česká deklinace*. Academia, Praha.
- SGALL, P. (1976): K obecným otázkám sémantiky věty. *Slovo a slovesnost*, 37, 184-194.
- SGALL, P. (1992): Underlying Structure of Sentence and Its Relations to Semantics. In Reuther, T. (ed.): *Wiener Slawistischer Almanach*. Sonderband 33. Vídeň, 273-282.
- SGALL, P. (1994): Meaning, Reference and Discourse Patterns. In: *The Prague School of Structural and Functional Linguistics – A Short Introduction*. Amsterdam – Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 277-309.
- SGALL, P. (1995): From Meaning via Reference to Content. In: *Karlový Vary Studies in Reference and Meaning*. Praha, FILOSOFIA, 172-183.
- SGALL, P. a kol. (1986): *Úvod do syntaxe a sémantiky*. Praha, Academia.

- SGALL, P. – HAJIČOVÁ, E. – BURÁŇOVÁ, E. (1980): *Aktuální členění věty v češtině*. Praha, Academia.
- SGALL, P. – HAJIČOVÁ, E. – PANEVOVÁ, J. (1986): *The Meanings of the Sentence in Its Semantic and Pragmatic Aspects*. Dordrecht, D. Reidel Publishing Company – Praha, Academia.
- SGALL, P. – PANEVOVÁ, J. (1976): Obsah, význam a gramatika se sémantickouází. *Slovo a slovesnost*, 37, 14-25.
- SVOBODA, K. (1958): Jazykovědné studie v Bulletinu Vysoké školy ruského jazyka a literatury. *Naše řeč*, 41, 282-283.
- ŠEVČÍKOVÁ, M. (2009): *Funkce kondicionálu z hlediska významové roviny*. Studies in Computational and Theoretical Linguistics, Praha, ÚFAL.
- ŠMILAUER, V. (1947): Elipsa (úspora slovního výrazu). In: *Druhé hovory o českém jazyce*. Praha, Kruh přátel českého jazyka, 43-49.
- ŠMILAUER, V. (1969): *Novočeská skladba*. Praha, SPN.
- ŠTĚPÁNEK, J. (2006): *Závislostní zachycení větné struktury v anotovaném syntaktickém korpusu (nástroje pro zajištění konzistence dat)*. Disertační práce. Praha, ÚFAL, MFF UK.
- TESNIÉRE, L. (1965): *Éléments de syntaxe structurale*. Deuxième édition. Paris, Librairie C. Klincksiek.
- TRÁVNÍČEK, F. (1951): *Mluvnice spisovné češtiny II*. Praha, Slovanské nakladatelství.
- ULIČNÝ, O. (1969a): *K pojetí doplňku v češtině*. Rigorózní práce. Olomouc, FF UP.
- ULIČNÝ, O. (1969b): K syntagmatické a transformační charakteristice doplňku. *Slovo a slovesnost*, 30, 11-22.
- ULIČNÝ, O. (1993): K základním pojmům syntaktického popisu slovanských jazyků. *Česká slavistika*, 279-283.
- ULIČNÝ, O. (2000): *Instrumentál v struktuře české věty*. Praha, Karolinum.
- UREŠOVÁ, Z. – PAJAS, P. (2009): Diatheses in the Czech Valency Lexicon PDT-Vallex. In Levická, J. – Garabík, R. (eds): *NLP, Corpus Linguistics, Corpus Based Grammar Research*. Brno, Tribun EU s.r.o., 358-376.

Rejstřík

A

aktant, 37
blíže nespecifikovaný, 40, 52, 103, 149,
151, 158
všeobecný, 39, 52, 103, 143, 150, 158
aktuální členění, 13, 18, 46, 63, 110, 173
apoziopeze, 63, 173
#AsMuch, 136, 137, 150, 157

B

#Benef, 136, 138, 150, 158
brachylogie, 67

C

#Cor, 136, 139, 150, 158, 196, 198, 201, 213

D

doplňování uzlů, 135–150
díra (gap), 187

E

element nulový, 194
?, 203, 213
θ, 200, 213
EXP, 211, 213
ICH, 210, 213
NOT, 206, 213
(NP*), 196, 213
PPA, 206, 213
RNR, 209, 213
T, 195, 213
U, 202, 213
elipsa, 17–20
aktuální, 49
části významové jednotky, 35, 51, 102,
162, 164
formálně-syntaktická, 22–34, 101

morfologická, 21–22, 101
řídícího děje, 31, 51, 102, 137, 140, 150,
157
řídícího substantiva, 33, 51, 102, 137,
140, 150, 157
situační, 49
sémanticko-syntaktická, 34–42, 102
slovní, 21, 51, 101, 167, 168
strukturní, 28, 51, 102, 157
syntaktické negace, 45, 103, 144, 150,
166, 171
systémová, 49, 157
textová, 49, 103, 121, 145, 151, 157, 160,
194
valenční, 12, 37, 52, 103, 158
větňečlenská, 24, 51, 101, 162, 164
významové jednotky řídící závislou klau-
zi účinkovou, 96, 103, 137, 150, 157
významové jednotky řídící závislou ome-
zující konstrukci, 89, 103, 148, 151,
157
významové jednotky řídící závislou srov-
návanou klauzi, 77, 103, 141, 150,
157, 175
#EmpNoun, 136, 140, 150, 157, 162, 170, 190,
206
#EmpVerb, 136, 140, 150, 157, 162, 192, 206
#Equal, 136, 141, 150, 157, 175

F

#Forn, 136, 142, 150
fragment, 189
funkční generativní popis, 1, 18, 19, 21, 23,
34, 37, 46, 109

G

#Gen, 136, 143, 150, 158, 198

H

homonymie, víceznačnost, 56, 80, 88, 206

I

#Idph, 136, 143, 150

K

klauze

neslovesná, 28–30, 61

slovesná, 28–30, 61

konstrukce paralelní, 50, 78, 193

kontrola, 41, 44, 52, 103, 138, 139, 150, 158, 197, 198

koordinace rozšiřující a sjednocující, 66, 173

korpus

Penn Treebank, 183–185

Pražský závislostní korpus, 109–113

Pražský česko-anglický závislostní korpus, 112

složkový, 181

závislostní, 181

kvazikontrola, 42, 52, 103, 146, 150, 158

N

#Neg, 136, 144, 150, 166, 171

náhodné vynechání, 60

O

#Oblfm, 136, 144, 158, 201

omezení, 85–91

P

parcelace, 62, 174

#PersPron, 136, 145, 150, 158, 171, 198, 201, 205

propojení rovin, 111, 117, 119–133, 151–155

úplné, 127–131

Q

#QCor, 136, 146, 150, 158

R

#Rcp, 136, 146, 150, 153, 158

reciprocikalizace, reciprocita, 41, 52, 103, 123, 146, 150, 153, 158

rovina

analytická, 110, 116

morfologická, 109

tektogramatická, 110, 116

S

#Separ, 136, 147, 151

#Some, 136, 147, 151, 158, 205

společné rozvití, 64, 159, 213

srovnání, 73–84, 174

T

#Total, 136, 148, 151, 157

totalizující výraz, 87

U

#Unsp, 136, 149, 151, 158, 198

uzel

a-aux-uzel, 120

a-lex-uzel, 120

a-uzel, 116

t-uzel, 116

t0-uzel, 135

t1-copy-uzel, 135, 137–138, 190, 205, 213

t1-subst-uzel, 136, 137–149, 190, 213

t1-uzel, 135, 150

Ú

účinek, 95–97

V

vrstvení elips, 46, 158

výjimečné slučování, 91–93

významová jednotka vyjadřující shodu/podobnost/rozdílnost, 75, 174

větný ekvivalent, 11, 13, 61, 189

větný člen několikanásobný, 64